

REMISSVAR

2018-10-12

Dnr: Fi2018/02359/B

Finansdepartementet

Finansmarknadsavdelningen, Bankenheten

SOU 2018:42 Tryggad tillgång till kontanter

Småföretagarnas Riksförbund är inte kallad som remissinstans till betänkandet Tryggad tillgång till kontanter SOU 2018:42 men då förbundet är medlem i Kontantupproret och att betänkandet berör en del av våra medlemmar inom framförallt handel tar vi tillfället i akt att lämna synpunkter på betänkandet.

Att hantera kontanter har snabbt blivit en svårighet för företagare i Sverige. Anledningen är att bankerna kraftigt "rationaliserat" eller begränsat sina verksamheter, så att majoriteten av kontoren har slutat hantera kontanter. Övergången mot en närmast kontantlös ekonomi har således inte bara drivits på av nya digitala lösningar, utan även en rationaliseringsprocess som missgynnar de företagare vars verksamheter är beroende av kontanter. Småföretagarnas Riksförbund visade i en enkätundersökning från 2015 att vart femte responderande medlemsföretag ansåg att de skulle bli tvungna att lägga ned sin verksamhet om möjligheten att hantera kontanter helt försvann. I en av Småföretagarnas Riksförbunds nyligen presenterade rapport *Kontanthantering – ett nytt problem för Sveriges företagare* anger den stora majoriteten av de tillfrågade företagarna att de upplever ett skifte i betalmodeller. Hela 84 procent av företagen menar att elektronisk betalning har blivit mer vanligt i deras verksamheter jämfört med tre år tidigare, medan kontanter har blivit mindre vanliga.

Enbart 1 procent upplever att utvecklingen i deras verksamheter har gått i motsatt riktning. En studie från Handelsrådet bekräftar företagarnas uppfattning. Kontanter utgjorde 40 procent av betalningar i butiker så sent som 2010, men har fallit kraftigt sedan dess. I slutet av 2017 utgjorde kontanter bara 18 procent av betalningar i butiker. Studien visar att så snart som 2020 kan en fjärdedel av handlarna komma att helt sluta använda kontanter. År 2025 förväntas hälften av handlarna sluta ta emot kontanter. Detta är naturligtvis förväntade effekter när, som kommittén konstaterar, att de svenska oligopolliknande bankerna sett till att vi har ett av Europas glesaste nät av uttagsautomater.

Situationen är problematisk, eftersom digitala betalningar är mindre förmånliga än traditionella betalformer för de flesta företag. I förbundets enkätundersökning 2018 visar det sig att bara en dryg tiondel av företagen anser att mobila betalätt är den billigaste betalformen för den egna verksamheten. Lika låg andel anger bankkort/kreditkort som billigast betallosning. Den stora majoriteten på nära åtta av tio företag anger att traditionella betallosningar, i form av post/bankgiro följt av kontanter, är billigast.

De öppna svaren i undersökningen visar att kontanthantering är en fråga som engagerar företagare, dels eftersom det berör den egna verksamheten och dels eftersom det finns en oro för hur samhällsekonomin ska påverkas. Vissa verksamheter, som till exempel turism och butiker i glesbygd, där avstånden till plats för kontanthantering redan idag är mycket lång, pekas ut som mera utsatta.

Företagarna i vår enkät kommenterar även att äldre konsumenter har svårt att anpassa sig till att kontanter blivit svåra att hantera. Även bankerna måste ta hänsyn till det konstaterade digitala utanförskapet.

Småföretagarnas Riksförbund delar betänkandets slutsats i konsekvenser för små företag om att *De förslag som kommittén lämnar har störst positiv effekt för kontantintensiva småföretag i glesbygd, inte minst när det gäller företag som är verksamma inom besöksnäringen och handeln. Förslagen syftar till att möjliggöra för företag och näringsidkare att kunna deponera dagskassor i rimlig utsträckning och för företagens kunder att kunna göra kontantuttag.*

Riksbankskommitténs betänkande har föreslagit att vissa banker ska ha en skyldighet att tillhandahålla rimlig tillgång till kontanttjänster i hela landet. Ett förslag som Småföretagarnas Riksförbund tillstyrker då det är en viktig företagarfråga, inte minst i de glesbebodda delar av landet där behovet av ekonomisk dynamik är som störst. Bankerna bör dock inte kunna undvika detta ansvar genom att lägga ner sina lokalkontor. Förbundet har svårt att se finessen med att inte samma villkor ska ställas på lokala sparbanker. Det finns en risk att de lokala sparbankerna som redan idag får anses mer småföretagarvänliga ur ett landsbygdsperspektiv, än de banker som i utredningen föreslås ha en kontanttjänstskyldighet, lägger ner sina lokalkontor med hänvisning till att tillhandahållandet av rimlig tillgång till kontanttjänster inte ligger inom ramen för de lokala sparbankernas ansvarsområde. Att då ge utrymme för storbankerna att ytterligare befästa en monopolliknande situation, eller i vart fall mycket när, kan väl inte vara förenligt med EU-rätt? Kommittén kanske borde förtydligat risken för monopolsituationer inom detta område lite tydligare? Man konstaterar trots allt att *En enda privat aktör innebär dock en risk för monopolprissättning som inte är samhällsekonomiskt effektiv.*

Kommittén har dock genat i en del frågor, vilket vi gärna vill lyfta fram för att resultatet ska falla så väl ut som möjligt. En viktig del är att eftersom bankerna har fått del av statlig bankgaranti, d.v.s. att vi medborgare säkrar deras ekonomi så att de egentligen inte behöver ta någon faktisk risk för sina aktieägare, också bör vara skyldig att "gratis" återgälda något av folkets frikostighet utan ersättning. Bankerna ska naturligtvis inte ha ersättning för att ge service till svenska folket i allmänhet och landets företagare i synnerhet. Kommitténs insiktsfulla beskrivning *Förhållandet mellan intäkter och kostnader i fråga om kontanttjänster bör alltså ses i ett större perspektiv tillsammans med andra banktjänster* ska kopplas till detta. Även *Då det handlar om stora bankaktiebolag som omfattas är dock kostnaden i förhållande till företagets omsättning, balansomslutning och vinster mycket liten.* Det måste alltså ställas krav även på banker i Sverige.

En annan lite lapsus, som dessutom skapar jämförelser mellan äpplen och päron, är användandet av Pipos. Pipos verkar vara ett utmärkt verktyg, men måste självfallet också laddas med var företagare bor och verkar. Eftersom det är Tillväxtverket som är huvudman borde det vara naturligt i detta sammanhang att koppla på företag och företagares fysiska placering och deras behov av betaltjänster och kontanthantering.

Koppla gärna kraven på täthet, eller egentligen närhet, av möjlighet till insättning av dagskassor till företags lokalisering i stället för befolkningsfördelning. Det skulle dessutom vara klädsamt med mycket höga sanktioner ifall bankerna inte uppfyller dessa förväntningar, sanktionsavgifter som borde betalas till den region där löftet inte uppfylls. Ifall sanktionen är för låg och pengarna ska betalas till Stockholm så medför det väl ingen förbättring för glesbygden som drabbas? Till detta är det självfallet väsentligt att som kommittén anger *bör tjänsten erbjudas till ett rimligt pris och även*

med öppettider som möjliggör att tjänsten kan utnyttjas. Resonemanget om att skicka dagskassor med rekommenderade brev upplevs som högst osäker då Postnords service i dagsläget inte kan anses helt tillförlitlig.

Kommitténs tydliga insikt om behov av uppföljningar är utmärkt, men otydligheten i roller framgår också. När ska Riksbanken, PTS, länsstyrelsen eller annan träda in? Att PTS ska redovisa till regeringen endast vartannat år verkar skapa för lite tryck på parterna eftersom utvecklingen går så snabbt. Kontinuerlig redovisning borde vara rimligt, vilket även visar vikten av förhållanden i att glesbygdsföretagande systematiskt missgynnas i Sverige. Självklart kan det inte sättas gränser på att 1 000 eller 10 000 människor påverkas, utan varje företag i glesbygden kan vara avgörande.

Ett stycke i kommitténs förslag uppfattas något verklighetsfrånvärd för oss småföretagare. Man anger t.ex. att *Företrädare för orter där det finns problem med tillgång till kontanttjänster bör uppmuntras att höra av sig till länsstyrelserna för en diskussion om möjliga lösningar som skulle kunna bli föremål för statligt stöd enligt förordningen om statligt stöd till tillhandahållare av grundläggande betaltjänster*. Detta ansvar måste naturligtvis åvila den myndighet vi betalar tjänstemän att sköta, alltså att länsstyrelsen har ett tydligt ansvar för uppföljning.

Vidare tillstyrker förbundet även kommitténs förslag att förordningen (2014:139) *om statligt stöd till tillhandahållande av grundläggande betaltjänster utvidgas så att stöd även kan utbetalas till företag som möjliggör för andra företag att tillhandahålla grundläggande betaltjänster och att berörda myndigheter säkerställer att detta stöd blir mer känt via utökade informationsinsatser* (avsnitt 13.1) Småföretagarnas Riksförbund bistår gärna med hjälp och stöd till sådana informationsinsatser.

I detta ärende har förbundsordföranden Peter Thörn beslutat och näringspolitisk samordnare Mattias Andersson varit föredragande.

Med vänliga hälsningar

Peter Thörn

Förbundsordförande

Småföretagarnas Riksförbund